

ODKAZ ANTICKEJ LITERÁRNEJ TRADÍCIE V KNIŽNICI SPOLKU SV. VOJTECHA V TRNAVE S DÔRAZOM NA PRODUKCIU TRNAVSKEJ UNIVERZITY 1635-1777

Katarína Šotkovská

Počiatky knižnice Spolku sv. Vojtecha v Trnave môžeme datovať už do prvej polovice 19. storočia, keď získavanie literatúry súviselo so snahou založiť Spolok sv. Vojtecha (SSV). Avšak až po založení SSV v roku 1870 môžeme hovoriť o systematickom budovaní tejto knižnice. K jej výstavbe prispeli mnohé významné osobnosti z radov slovenskej inteligencie, kňazi, dejatelia a bývalí pracovníci a členovia SSV, ktorí odkázali svoje súkromné knižničné zbierky v testamente práve knižnici SSV v Trnave. Veľké zásluhy na obohatení knižnice má najmä jej dlhoročný správca Mons. Ján Pöstényi, ktorý v rokoch 1918–1948 rôznymi spôsobmi získaval do knižnice nové tituly. Okrem toho, že nové prírastky kupoval pomocou pre tento účel vytvoreného fondu alebo v rámci spolupráce s domácimi a zahraničnými vydavateľstvami vymieňal knižné tituly, podieľal sa aj na akvizícnej činnosti získavania starých tlačí z farských alebo súkromných knižníc. Toto úsilie prispelo veľa krát k zachovaniu mnohých vzácných knižných titulov, ktoré tak môžu byť dodnes prístupné verejnosti. Tlače knižnice SSV pochádzajú zo 16. až 20. storočia a ich počet sa odhaduje na 65 000 knižných jednotiek a asi 30 000 archívnych jednotiek. Čo sa týka jazykovej stránky, nachádzajú sa tu tlače najmä v latinskom, nemeckom, maďarskom, slovenskom a českom jazyku, v menšej miere sú zastúpené tlače v románskych, anglosaských a slovanských jazykoch, ale aj v gréčtine, hebrejčine, čínštine a niektorých orientálnych jazykoch.¹

Knižnicu SSV tvoria viaceré svojim obsahom významné knižničné fondy. *Hlavná knižnica* má svoj súvis najmä s edukačným zameraním vydavateľstva SSV. Sústreďuje tak v prvom rade slovenské a cudzojazyčné slovníky, príručky, učebnice a pedagogickú literatúru. Nachádzame tu však aj pestrú paletu publikácií z oblasti histórie a literatúry, lingvistiky, výtvarného umenia, hudobní i prírodných vied. Osobitný význam dodáva tejto časti knižnice SSV fond TY – Tyrnaviká² a skupina H – tlače XVI. a XVII. storočia.

¹ STRELKA, V.: Knižnica SSV. In: *Odborný seminár 125 rokov Spolku sv. Vojtecha*. Trnava: SSV, 1995, s. 182–185.

² Tlače vydané v knihtlačiarňi, ktorá pôsobila pri Trnavskej univerzite založenej v roku 1635 Petrom Pázmaňom od roku 1646. Bližšie pozri RADVÁNI, H.: Knihtlačiareň Trnavskej univerzity 1646–1777. In: *Fons Tyrnaviensis III*. Trnava: Ústav dejín Trnavskej univerzity, 2008, s. 44–62;

Popri *Hlavnej knižnici* majú svoj nepopierateľný význam *knižnica Antona Bernoláka* a *knižnica Gejzu Navrátila*. V prvom prípade ide časť pozostalosti Antona Bernoláka (1762–1813) pochádzajúca z fary v Nových Zámkoch, kde tento kňaz, jazykovedec a národný dejateľ pôsobil od roku 1797 do svojej smrti. Obsahuje 201 knižných jednotiek (161 titulov), z ktorých najviac pochádza z 18. storočia.³ Takmer polovica je v latinskom jazyku, zastúpenie majú aj knihy v maďarčine, francúzštine, nemčine i v slovenčine.⁴ Mnohé knihy sú však vo veľmi zlom stave, niektoré sú poškodené, niektorým chýbajú titulné listy, iné sú bez väzby.

Knižnica Gejzu Navrátila je odkúpená pozostalosť okresného dekana, člena redakčných rád Katolíckych novín a Duchovného pastiera Gejzu Navrátila (1912–1984). Obsahuje 1672 titulov vo viacerých jazykoch. Tlače sú najmä teologického a historického charakteru so zameraním na heraldiku a genealógiu. Jej významnou časťou sú lexikóny.⁵ Katalógy *knižnice Antona Bernoláka* a *knižnice Gejzu Navrátila* spracoval Hadrián Radváni v roku 1987.

Poslednou súčasťou knižnice SSV je *Teologická knižnica*, ktorej fond predstavuje tlače zo 16. až 20. storočia. Ich počet je číselne ohodnotený na 9663 titulov (12.300 knižných jednotiek). Nachádzajú sa tu knihy najmä v latinskom jazyku z oblasti teológie, dogmatiky, apologetiky, filozofie, katechetiky, ale aj súbor koncilovej literatúry, liturgie, morálnej a pastorálnej teológie.⁶ Súpis publikácií teologickej knižnice spracoval vo viacväzkovom katalógu RNDr. PhMr. Vojtech Strelka, bibliotekár SSV. V súčasnosti je v ňom spracovaných spolu viac ako 5600 knižničných jednotiek. Heslo v katalógu udáva autora, titul knihy a jeho preklad do slovenčiny, vydanie, zväzok, diel, časť a podstatné knižné a tlačiarenské informácie. Nasleduje miesto vydania, meno typografa alebo vydavateľa, rok vydania, počet strán. Jednotlivé položky v katalógu udávajú ďalej druh väzby a výzdoby, kovanie, spony, zlatorezy a pod. Charakteristiku knižničnej jednotky uzatvára údaj o proveniencii. Tu je uvádzaný predošlý majiteľ knihy, venovanie, exlibris, supralibros a pod.

V rámci našej štúdie svoju pozornosť venujeme špecifickej časti knižnice SSV – tlačiam, ktoré boli vydané počas pôsobenia Trnavskej univerzity (1635–1777)

RADVÁNI, H.: *Jezuitská a univerzitná knižnica v Trnave. Hľadanie spoločného kultúrneho dedičstva*. Trnava: Trnavská univerzita, FF, Centrum komunikácie, 2006, 96 s.

³ 4 tituly sú zo 17. stor., 12 kníh je z 19. storočia, bez vročenia je 10 titulov.

⁴ Bližšie pozri STRELKA, V.: *Knižnica SSV*. In: *Odborný seminár 125 rokov Spolku sv. Vojtecha*. Trnava: SSV, 1995, s. 191.

⁵ Bližšie pozri STRELKA, V.: *Knižnica SSV*. In: *Odborný seminár 125 rokov Spolku sv. Vojtecha*. Trnava: SSV, 1995, s. 192.

⁶ Bližšie pozri STRELKA, V.: *Knižnica SSV*. In: *Odborný seminár 125 rokov Spolku sv. Vojtecha*. Trnava: SSV, 1995, s. 194–198.

v univerzitnej knižnici pôsobiacej od roku 1646 – tzv. tyrnavikám. Knižnica SSV vlastní 1977 titulov (2028 knižných jednotiek) rôzneho obsahového zamerania prevažne v latinskom jazyku. Katalóg tyrnavík spracoval Hadrián Radváni v roku 1988, v roku 1990 pripravil dva doplnujúce katalógy. Pre zaujímavosť spomeniem, že viaceré tyrnaviká zo 17. a 18. storočia sa nachádzajú aj vo fonde Vedeckej knižnice v Olomouci.

V rámci tyrnavík sa stretávame pomerne s pestrým obsahom tlačí. Prevažne ide o teologickú literatúru. Pre skúmanie dejín Trnavskej univerzity, školstva v 17.–18. storočí sú prínosné najmä historické diela, učebnice, odporúčania študentom. Na tomto mieste spomeňme predovšetkým historické práce Štefana Katonu SJ (1732–1811), ktorý v roku 1750 v Banskej Bystrici vstúpil do Spoločnosti Ježišovej. Filozofiu študoval na Košickej univerzite, teológiu už na univerzite v Trnave. Od roku 1784 sa venoval štúdiu uhorských dejín v Ostrihome. Pôsobil ako profesor rétoriky a dejín na Trnavskej univerzite, písal náboženskú, historickú a polemickú literatúru, jeho najväčším dielom je 42-zväzková zbierka k uhorským dejinám *Historia critica regum* alebo dve diela *Synopsis novae chronologiae regnorum Hungariae*⁷ a *Imago antiquae Hungariae repraesentans terras, adventus, res gestas gentis hunnicae historico genere strictim perscripta libris III*⁸ pochádzajúce z pera jeho predchodcu Samuela Timona (1675–1736), historika, polyhistora, zakladateľskú osobnosť kritickej historiografie v Uhorsku, ktorý na Trnavskej univerzite prednášal hebrejčinu, etiku a filozofiu a bol historikom trnavského kolégia a v rokoch 1715, 1717 a v roku 1718 sa stal v Trnave dekanom katedry jazykov. Popri pedagogickej činnosti sa intenzívne venoval vedeckému bádaniu v oblasti histórie, geografie, topografie, jazykovedy a biografie. Ťažiskom jeho bádania bolo spracovávanie uhorských dejín. Dejinám Trnavskej univerzity sa priamo vo svojom diele vydanom v Trnave z roku 1738 *Historia Universitatis Tyrnaviensis Societatis Jesu*⁹ venoval František Kazy.

Odkaz antickej literárnej tradície v tlačiach vydávaných pre potreby Trnavskej univerzity (1635–1777) môžeme skúmať z dvoch rovin. V prvom rade je možné vnímať vydávanie konkrétnych latinských a gréckych¹⁰ autorov, ktorých odporúčalo *Ratio atque institutio studiorum Societatis Jesu*, nariadenie, podľa ktorého sa jezuitské vzdelávacie inštitúcie riadili od roku 1599 až do zrušenia rádu v roku 1773.

⁷ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 64.

⁸ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 91.

⁹ Údaj o tomto vydaní sa v Zelligerovom *Pantheone* nenachádza.

¹⁰ Trnavská univerzitná tlačiareň mala 4 veľkosti gréckeho písma, čo jej umožňovalo pomerne kvalitnú tlač textu v gréckom jazyku.

V druhej rovine sa dá odkaz antickej literárnej tradície skúmať pomocou hlbšej analýzy konkrétnych po latinsky a grécky¹¹ napísaných diel, ktorá si všima najmä štylistické vyjadrovacie prostriedky, literárne žánre viažuce sa na tradíciou dané jazykové a metrické formy, imitáciu antických autorov, používanie figúr a trópov, či kopírovanie časti pôvodného latinského textu.

Čo sa týka vydávania antických autorov, ktorých odporúčalo pri štúdiu a výučbe *Ratio studiorum*, je v prvom rade dôležité podotknúť, že selektovanie autorov sa dialo najmä na základe posúdenia ich kvality a vhodnosti obsahu pre poslucháčov. Preto je celkom samozrejmé, že popredné miesto tu zastávali diela M. Tullia Ciceróna, ktorých čítanie malo prispieť k zdokonaleniu sa v latinskom jazyku a k dosiahnutiu precízneho vyjadrovania v ňom. Isteže k tomu okrem filozofickej a rečníckej tvorby spomenutého veľikána klasickej latinčiny prispievali aj historické spisy Caesara, Sallustia, Livia; Vergiliova Aeneida, vybrané Ovidiove diela, upravené texty Propertia, Tibulla, Martila, ale aj Horatiove Ódy. Z gréckych autorov sa čítali reči Isocrata, Basilia, niektoré časti z Platóna a Plutarcha, Demosthena, Thukydidu a básne Homéra a Hesioda. Nesmieme však opomenúť ani pre jezuitov do značnej miery vyhovujúcu Aristotelovu morálnu filozofiu a k nej viažuce sa jeho diela. Okrem toho tu majú nepopierateľné zastúpenie diela cirkevných otcov najmä v latinskom jazyku, ale nájdeme tu aj diela sv. Ireneja, Justína, Teofila, ktorí tvorili v gréčtine. Z cirkevných otcov píšucich v latinskom jazyku nesmieme opomenúť najmä sv. Augustína, ktorého niektoré spisy boli vydávané viackrát. Viacnásobné vydanie registrujeme aj u sv. Cypriána a Hieronyma.¹²

V knižnici SSV nachádzame mnohé z diel týchto veľikánov antickej kultúry. Dodnes sa tu dochovali viaceré texty Ciceróna, Vergilia, Augustína a ďalších. Za všetky spomeňme *S. Augustini Meditationes*¹³ vydané v Trnave v roku 1739, *Marci Tullii Ciceronis Epistolarum familiarum Libri XVI*¹⁴ z roku 1724 alebo Boethiove filozofické dielko *De consolatione philosophiae libri V*¹⁵ vydané v Trnave v roku 1735.

¹¹ V našom príspevku si všimame diela v latinskom jazyku, ktoré sú najviac zastúpené vo fonde knižnice SSV.

¹² Pozri ZBOROVJAN, M. – PANCZOVÁ, H.: Prehľad vydání cirkevných otcov na prvej Trnavskej univerzite. In: *Patristická literatúra a európska kultúra*. Zborník príspevkov z konferencie s medzinárodnou účasťou 29. 3. 2008 v Bratislave. Bratislava: Trnavská univerzita, Teologická fakulta 2008, s. 159–163.

¹³ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 94.

¹⁴ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 78.

¹⁵ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 91

Naša pozornosť sa však upriamuje najmä na analýzu latinských textov autorov, ktorí sa nechali inšpirovať buď literárnym žánrom prekvitajúcim v antike alebo jazykovým štýlom, či vkusom niektorého z antických autorov. Celkom oprávnené sem môžeme zaradiť aj mnohé učebnice, ktoré mali pomáhať k prehĺbovaniu znalostí z latinského alebo gréckeho jazyka a ktoré priamo ponúkali v rámci štýlistických cvičení jazykové riešenia antických autorov, ich slovné zvraty a štýlistické hračky. Nešlo však o jednoduché gramatiky latinského jazyka,¹⁶ ale o premyslené spojenie teórie a literárneho rozboru s praktickými cvičeniami.

Jedným z tých, ktorý pre jezuitov predstavoval inšpiráciu pri tvorbe takýchto publikácií, bol aj Quintilianus, antický autor, ktorý žil a pôsobil v 1. stor. po Kr.¹⁷ Vo svojich dielach reaguje na stav rečníctva a snaží sa nájsť príčiny jeho úpadku. Tie vidí predovšetkým v aspekte mravného úpadku spoločnosti, a ako človek s niekoľkoročnými pedagogickými skúsenosťami i v nízkej úrovni vtedajších škôl. Nápravu hľadá v návrate k Cicerónovi a v obnove jeho jazykového výrazu. V diele *Institutio oratoria* sa snaží predovšetkým o obrodu rečníctva tým spôsobom, že prináša komplexný program kultúrnej a mravnej výchovy. Napriek tomu, že prvé dve knihy majú skôr didaktický a výchovný účinok, ostatné knihy rozoberajú do hĺbky jednotlivé oddiely rétoriky od prvých krokov až po štýlistické spracovanie (*elocutio*) a rétorické figúry a trópy. Je samozrejme, že Quintilianov morálny aspekt a jeho náklonnosť k Cicerónovi jezuitom imponovali. A tak neprekvapí, že počas pôsobenia trnavskej univerzitnej kníhtlačiarne v 17.–18. storočí vyšla niekoľkokrát učebnica Cypriana Soaria *De arte rhetorica libri tres*, ktorá sa nechala inšpirovať Quintilianovým *Institutio oratoria*. Naša analýza sa opiera o vydanie *De arte rhetorica*¹⁸ z roku 1718. Dielo je spracované na základe výpovedí z diel antických autorov, ktoré sú uvádzané v margináliách. Prvá kniha tohto diela je členená na 56 kapitol. Autor si v nich najskôr kladie otázku „*Quid sit Rhetorica, quod ejus officium & finis*“. Odpovedá na ňu výrokom „*Rhetorica est vel ars, vel doctrina bene dicendi*,...“ – v zápätí dodáva – „*Ars est, quae cognitis penitusque perspectis, & in unum exitum spectantibus & nunquam fallentibus rebus continetur*.“ – a vysvetlenie ukončuje – „*Rhetoricae Officium est dicere apposite ad pervasionem: finis, persuadere dictione*“.¹⁹ Tú istú otázku si kladie aj Quintilianus v druhej knihe *Institutio rhe-*

¹⁶ Blížšie o gramatikách latinského jazyka pozri SIPEKIOVÁ, N.: Učebnice latinského jazyka na Trnavskej univerzite. In: *Jezuitské školstvo včera a dnes. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 12. októbra 2006 v Trnave*. Trnava, 2006, s. 115–120; bližšie o jazykovej literatúre pozri PORIEZOVÁ, M.: *Ad usum juventutis*. Jazyková literatúra vo vydavateľskom programe trnavskej Akademickej tlačiarne (1648–1773). In: *Studia Bibliographica Posoniensia 1/2006*, s.130–138.

¹⁷ CONTE, Gian Biagio: *Dějiny římské literatury*. Praha: KLP 2003, s. 453–457.

¹⁸ Údaj o tomto vydaní sa v Zelligerovom *Pantheone* nenachádza.

¹⁹ *Cypriani Soarii Societatis Jesu De arte rhetorica libri III*. Tyrnaviae, 1718, s. 10.

torica. Iste Cyprianus Soarius nevychádza len z Quintiliana, ale ponúka názory ďalších znamenitých antických rétorov. V rámci celého spisu sa inšpiruje najmä Ciceronom a jeho dielami *De oratore*, *De inventione*, *Pro Archia*, *In Catilinam*, *Philippicae*, *Tusculanae disputationes*, *Pro Milone*, *De natura deorum* a Aristotelovou Rétorikou. Druhá kniha je rozsahom najmenšia a svojím obsahom vychádza z 5. až 7. knihy Quintilianovho spisu *Institutio rhetorica*. Tretia kniha sa už venuje štylistickému spracovaniu a charakteristike jednotlivých rétorických figúr a trópov. Opäť tak priamo naväzuje Quintilianov spis. Pri špecifikovaní jednotlivých figúr a trópov uvádza Soarius ukážky z Vergiliovej Aeneidy, Georgik, ale aj Liviovoho diela *Ab urbe condita* a Horatiových Ód. O tom, že ide i školskú učebnicu, nasvedčuje fakt, že v závere diela sa nachádza názorné zhrnutie preberanej problematiky pod názvom *Tabulae rhetoricae, sive totius artis rhetoricae absolutissimum compendium*.

Z pera Cypriana Soaria pochádza aj podobne koncipovaná príručka *Manuductio ad eloquentiam seu via facilis ad assequendam juxta praecepta Soarii artem rhetoricam ex classicis authoribus desumpta et ad usum eorum, qui oratoriam hanc Scietiam, seu profanam seu sacram profitentur accomodata*²⁰ vydané v Trnave v roku 1709. V nej sa autor venuje kompozícií periód, ich používaníu a rozvíjaníu a v poslednej časti ich ozdobovaniu pomocou trópov a figúr, ktoré tu sú podrobne charakterizované.

Spomínané dve diela istotne nie sú jediné, ktoré takýmto spôsobom približovali žiakom v tom čase state z rétoriky. Svojou nespochybniteľnou spätosťou s antickou literárnou tradíciou svedčia o vtedajšom úsilí napodobňovať v rétorike antické vzory po stránke teoretickej i praktickej a dosiahnuť najvyššiu kvalitu hovoreného i písaného slova.

Na tomto mieste zanechám pole rétoriky a posuniem sa len o kúsok ďalej, a to k poézii. Štúdium latinčiny sa v tej dobe neobmedzovalo len na zvládnutie jazyka po jeho gramatickej a štylistickej stránke prejavovanej v aktívnom zvládnutí jazyka, ale kládlo dôraz aj na osvojenie si vzorov klasickej latinčiny a zvládnutie antickej prozódie. To bolo cieľom hodín poetiky. Študenti boli vyzývaní a vedení k tomu, aby tvorili v latinskom jazyku a napodobňovali jednotlivé literárne žánre klasickej autorov. K tomu im mali slúžiť mnohé tlačou vydávané príručky. Jednou z takýchto pomocok bola príručka pátra Lukáša *Vita poetica per omnes aetatum gradus deducta, sive poesis tota vitalis docens, canens, & ludens*,²¹ ktorá bola vydaná v univerzitnej tlačiarňi počas jej pôsobenia niekoľkokrát. V rámci nášho príspevku vychádzam z vydania z roku 1693. *Vita poetica* je v podstate divadelná hra, v ktorej vystupuje

²⁰ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578-1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 58.

²¹ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578-1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 33.

personifikovaná poézia *poesis*. Počas piatich dejstiev prináša divákovi – *neopoetovi* prierez básnickým životom. V jednotlivých obdobiach básnického života *neopoeta* učí skladať rôzne žánre. Počas útleho detstva sú to gratulácie k sviatkom, chvály nevinnosti, pozdravné básne a rozlúčky. V mladosti básnického života sa *neopoeta* učí skladať oficiálne gratulácie, epigramy, elégie, alegórie, aby mohol v mužnom veku prejsť k epichalamiam, panegyrikom, satyrám a dráme. V poslednej časti je básnik pozvaný na pohreb a učí sa zložiť *epitaphium*. Dielo obsahuje prológ, *inductiones*, interlúdiá, výstupy chóru a epilóg. Pri výučbe sa *poesis vitalis* opiera o ukážky diel rímskych klasikov, akými sú Ovidius, Vergilius, Horatius.

Okrem takýchto premyslených príručiek mali žiaci k dispozícii aj rôzne druhy slovníkov, ktoré im mali byť nápomocné v orientácii sa v spleti termínov antických reálií. Medzi takéto slovníky môžeme smelo zaradiť dielko s názvom *Parnassus illustratus sive nomina & elucidatio Historiarum Poeticarum, fabularum, insularum, regionum, urbium, fluviorum, montium, fontium; nominum item Patronymicorum aliorumque*,²² ktoré bolo v trnavskej univerzitnej tlačiarni publikované v roku 1728. Pomocou hesiel v abecednom poradí sprostredkúva tým, ktorí sa nadchli pre poéziu, charakteristiku hesiel známych i menej známych. Heslá sú uvádzané v nominative, pri niektorých je uvedený aj genitív. Keďže s najväčšou pravdepodobnosťou ide básnickú príručku, pri niektorých menách sa nachádzajú aj údaje o dĺžke slabík. Mnohé z týchto hesiel nachádzame pomerne frekventovane v básnických zbierkach vysokej kvality vydávaných v tej dobe v univerzitnej tlačiarni.

Zbierka elégií pátra Konštanína *Myrias versuum sine ellipsi, et synaloepha editorum*²³ z roku 1735 je tiež možné zaradiť do skupiny trnavských tlačí, ktoré sa nechali priamo inšpirovať antickou literárnou tradíciou. Dielo sa člení na päť kníh, ktoré rámcovo uvádzajú elégie na rôzne témy. Elégie prvej knihy sú venované začínajúcim básnikom, druhá kniha sa venuje náboženskej tematike, elégie tretej knihy sú venované vybraným svätým a mučeníkom. Štvrtá a piata kniha obsahuje elegické básne s rozmanitými námetmi.

Zbierka epigramov Františka Bábaia *Epigrammatum miscelaneorum, sacrorum, et profanorum libri III*²⁴ z roku 1777 nesie taktiež znaky antickej literárnej tradície. Bábai kopíruje antický literárny žáner – epigram, ktorého azda najväčšie rozšírenie a obľubu badáme najmä v kultúre Ríma flaviovského obdobia. Počiatky epigramu však siahajú až do gréckeho archaického obdobia, keď bolo jeho najdôležitejšou

²² ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 59.

²³ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 91.

²⁴ ZELLIGER, A.: *Pantheon Tyrnaviense Bibliographicam continens recensionem operum typis Tyrnaviensibus aa. 1578–1930*. Editorum, iconibus nonnullis illustratum. Tyrnaviae 1931, s. 148.

funkciou pripomenutie. Epigram je typ skladby osobitne vhodný pre príležitostnú poéziu, pretože má schopnosť zachytiť prostredníctvom malého počtu veršov náladu určitého okamžiku alebo dojmy z každodenných udalostí. A tak v Babaiových epigramoch nájdeme takmer 150 epigramov s rôznymi námetmi, ktoré sú raz venované vtedajším panovníkom, inokedy významným osobnostiam spätým s Trnavskou univerzitou alebo opisujú obraz či sochu, ktoré básnikovi učarili. V jeho básnickej zbierke nájdeme viaceré miesta, tzv. *similia*, ktoré kopírovali niekedy celý verš, inokedy len dvojicu slov z konkrétneho antického básnika. Za všetky uvediem príklad dvoch distich, pri ktorom môžeme vnímať aj metrum kopírujúce metrické riešenie v antickom texte:

Est nemus et piceis et frondibus ilicis atrum,

vix illuc radiis solis adire licet;

Ovidius, *Medea Iasoni*, 67–68

Est nemus & tiliis, & frondibus illicis atrum

Haud procul a muris, Magna Vienna, tuis.

Babai, *Ep. I*, s.16

Skúmanie antickej literárnej tradície v latinských slovacikách poskytuje obrovský priestor pre výskum z viacerých pohľadov. Ide tu totiž okrem nie vždy celkom jednoznačného porovnávania novovekých diel s tými antickými, najmä o vnímanie skrytej podstaty jednotlivých diel, o odhaľovanie zámeru autora, ktorý mohol byť rozmanitý. V poslednej miere analýzu je možné robiť len po dôkladnom oboznámení sa s autorom, jeho životom a tvorbou.

Knižnica Spolku sv. Vojtecha je miestom, kde sa nachádza pre takéto skúmanie nesmierne vzácny zachovaný materiál. Ústretovosť, s akou tam pracovníci vítajú každého nádejného bádateľa starých tlačí robí z tohto miesta *fons purus et iucundus*, z ktorého môžeme piť plnými dúškami.